

8. 1. 2003

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Poznámky k trestnému činu spekulace

Mladší generaci se dnes zdá jen stěží uvěřitelné, že ještě zcela nedávno bylo jednání občana, který si pouze opatřil zboží za účelem jeho dalšího prodeje a dosažení byť jen malého zisku považována za činnost natolik nebezpečnou, že ji stát stíhal prostředky trestního práva. Proč tomu tak bylo? Odpověď nutno hledat v postulátech formulovaných marxistickými filosofy.

Možnost každého jednotlivce nakoupit zboží za účelem jeho dalšího prodeje s konečným cílem dosažení zisku patří k nezákladnějším principům, bez nichž by nemohla fungovat tržní ekonomika. Toto oprávnění je naprosto nezbytné pro uplatnění samostatné hospodářské aktivity jednotlivce a nutným průvodním jevem naplnění práva na svobodné podnikání.

Pokud stát výše uvedenou ekonomickou činnost reguluje právními předpisy, mělo by se tak dít výlučně v souvislosti s požadavkem ochrany veřejného zájmu, tedy např. za účelem ochrany veřejného zdraví (oběh potravinářských výrobků), veřejného pořádku bezpečnosti (prodej zbraní a střeliva), ochrany zákazníka aj.

Mladší generaci se dnes zdá jen stěží uvěřitelné, že ještě zcela nedávno bylo jednání občana, který si pouze opatřil zboží za účelem jeho dalšího prodeje a dosažení byť jen malého zisku považována za činnost natolik nebezpečnou, že ji stát stíhal prostředky trestního práva.

Proč tomu tak bylo? Odpověď nutno hledat v postulátech formulovaných marxistickými filosofy.

Právě marxistické učení spatřovalo v soukromém vlastnictví a soukromém podnikání největší společenské zlo, a jejich úplné odstranění náleželo k jeho předním cílům. Logickým důsledkem převzetí moci Komunistickou stranou (nejen) v našem státě bylo proto užití drastických prostředků státní represe proti privátním vlastníkům a podnikatelům.

Po roce 1948 bylo u nás v zásadě povoleno, vedle vlastnictví státu a jiných veřejnoprávních organizací (např. JZD), pouze tzv. osobní vlastnictví, které mohlo sloužit pouze osobním potřebám občana a jeho rodiny (rodinný domek, zahrádka, chata, osobní automobil). Ostatní okrajové formy vlastnictví občanů komunistická ideologie prohlásila za dožívající, a nejrůznějšími represivními prostředky podporovala jejich úplný zánik.

Po velkých znárodňovacích vlnách koncem 40. a v první polovině 50. let spojených s pronásledováním všech skupin podnikatelů, v obavě před soukromými hospodářskými aktivitami občanů, které by mohly postupně přerůst v „plíživý návrat kapitalismu“ a částečně též proto, aby snad občané nezpůsobili poruchu v (ne)fungující direktivně plánované ekonomice, zákonodárce zák. č. [63/1956](#) Sb. zařadil do tehdy platného trestního zákona č.86/1950 Sb. § 188a obsahující skutkovou podstatu trestného činu spekulace.

Později přijatý, dodnes po mnoha novelách platný trestní zákon č. [141/1961](#) Sb., upravoval trestný čin spekulace v § 117, systematicky zařazeném v hlavě druhé o trestných činech hospodářských, v oddílu I. nazvaném trestné činy proti hospodářské soustavě. K vypuštění tohoto ostudného paragrafu ze zvláštní části trestního zákona došlo až novelou č. [175/1990](#) Sb.

Podívejme se nyní blíže na skutkovou podstatu tohoto trestného činu:

Trestný čin spekulace spáchala přičetná osoba starší 15 let, která si dle § 117 odst 1: „opatřila nebo přechovávala předmět potřeby ve větším rozsahu, nebo předmět větší hodnoty v úmyslu je se ziskem prodat nebo směnit, anebo získat jinou výhodu, nebo kdo takovou činnost zprostředkoval“.

K naplnění skutkové podstaty trestného činu spekulace tedy stačilo pouhé opatření si jakýmkoliv způsobem (ať již koupí darem či směnou) nebo držení věcí „ve větším rozsahu, nebo větší hodnoty“ s úmyslem tyto hodnoty se ziskem prodat či směnit. Samotný akt prodeje či směny zboží nebyly pro spáchání trestného činu nezbytnou podmínkou.

Pojmy „větší rozsah“ či „věc větší hodnoty“ nebyly v zákoně definovány a i soudní praxe je vykládala

dle obecných a značně vágních kritérií.

Za zprostředkování spekulace pak judikatura považovala především „vytváření příležitosti pro realizaci spekulativního zisku, např. vyhledáváním zájemců pro koupi zboží“.

Za čin dle § 117 odst. 1 TZ stíhal zákon trestem odnětí svobody od šesti měsíců do tří let. Vedle nepodmíněného či podmíněného trestu odnětí svobody mohly soudy uložit také trest propadnutí věci či trest peněžitý.

V odst. 2 § 117 jsou uvedeny znaky kvalifikované podstaty trestného činu spekulace, kterého se dopustila osoba, jenž spáchala čin v odstavci 1 jako:

a) člen organizované skupiny,

b) výdělečně, (po delší dobu, pokud si osoba spácháním trestného činu opatrovala část zdroje svých příjmů)

c) získala takovým činem značný prospěch (dle soudní praxe alespoň 20 tis. Kčs) .

Za spáchání trestného činu dle § 117 odst. 1,2 TZ zákon stanovil trest odnětí svobody od tří do deseti let. Z povahy věci pak vyplývá, že další tresty (peněžitý propadnutí věci) zde byly ukládány především vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Trestný čin spekulace pak doplňoval § 2 písmeno d) zákona č. [150/1969](#) Sb. o přečinech, jenž trestal odnětím svobody až na jeden rok, nápravným opatřením nebo peněžitým trestem do výše 10 tis. Kčs toho...kdo si opatroval nebo hromadil předměty v úmyslu je se ziskem nebo získat jiný neoprávněný prospěch. Kritériem pro odlišení tr. činu spekulace od cit. přečinu byl formální znak tr. činu „ve větším rozsahu“, který odpovídající přečin neměl.

Typy „společensky nebezpečného jednání“ ve své době stíhané jako trestný čin spekulace uvádí např. stanovisko býv. Nejvyššího soudu ČSSR Rt 1/1985, z něhož si dovoluji odcitovat několik řádek:

„Jako trestný čin spekulace podle § 117 TZ byla (soudy) nejčastěji postihována nedovolená obchodní činnost s textilními a kosmetickými výrobky převážně zahraniční výroby, broušeným sklem, různou bižutérií a pozlacenými prsteny, popř. jinými šperky, dále s digitálními hodinkami a bateriemi k nim, magnetofony a jejich kazetami, fotorůžkami, televizory i minikalkulačkami, s tuzexovými odběrními poukazy a valutami(zejména US dolary a západoněmeckými markami), lihovinami a v SSR pouťovým či jarmarečním zbožím (ozdoby, cukrovinky, obrázky s náboženskou tematikou apod.). Předmětem spekulativní činnosti se však staly i akupunkturální jehly a integrované obvody (zejména v Praze), tavené stříbro, ovoce a zelenina, sluneční brýle, umělé květy, žvýkačky a též koně, přičemž zájem některých pachatelů se zaměřoval i na osobní automobily a starožitnosti“

Absurdita existence trestného činu spekulace je z citovaného ustanovení tehdejšího nejvyššího orgánu komunistické justice více než zřejmá.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)

- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)